

Nebojte se jinakosti

Člověk cestuje po Brně sem a tam na více míst. Objíždí důvěrně známé město většinou sám a pozoruje co se děje kolem. Nedávno mne zaujaly velké barevné reklamy na čaj. Značky hlásaly, že dobře vědí, co Češi mají rádi. Za nějaký čas se tam objevila nálepka hlásající, že nejsme Češi, ale Moravané. Pak ji někdo strhnul, objevovala se znovu a znovu. Jednou tam někdo napsal cosi jiného, co znělo asi takto:

Třeba máme rádi jiné čaje,
však z jiného jsme kraje,
máme rádi Čechy,
jsme však Moravané.

Vůbec není smyslem tohoto článku řešit národnostní otázky a otázky politické. Veršík mne spíš zaujal, protože řešil otázku jinakosti. Celý ten malý příběh řeší otázku jinakosti. Jedni prohlašují, že jsou jiní a druzí jim to mají za zlé. Ti první však opakují svoje prohlášení snad s jistou nevraživostí. Třetí řešení je jiné, prohlašuje sice jistou jinakost, ale zároveň i vztah. Jinakost pisatele není v odmítavém vzduchoprázdnu, říká svůj názor, ale ublížit nemíní. Tuší jednotu za veškerou růzností. V tušené jednotě je jistá ctnost. To platí pro společenství lidí i náboženství jak se praví v jerusalémském talmudu: „Jaká je ctnostná cesta, kterou se má člověk dát? Taková, která dělá čest jeho Stvořiteli a povzbuzuje jeho bližního.“

V čas vánoční je tato myšlenka zvláště typická. Z různých stran slyšíme o lásce, o důležitosti tolerance a správných mezilidských vztahů. Kolik se již o tom napsalo! U plakátů s čajem přemýšlím o nejvlastnějším důvodu nutnosti Lásky a tolerance. Mají náboženství společný základ? Mají společný základ lidské cesty životem, mají společný základ lidí?

S myšlenkou na tyto vánoce

Jarmila Plotěná

Tvůrčí náboženství

Unitářství za oceánem

Amerika

Je pochopitelné, že i v zemi nové svobody, v Americe, svobodomyšlní našli úrodnou půdu a dnešní unitářské hnutí americké je nejvýznamnější ze všech.

Mezi prvními vystěhovalci anglickými byli dva polští sociniáni, ale nic není známo o tom, že založili sociniánskou náboženskou společnost. Jak již řečeno, syn Priestleyho přibyl do Spojených Států před svým otcem. Zorganizoval dva sbory unitářské v Pensylvanii, leč ani z těchto sborů nepovstalo americké unitářství. Sociniánské knihy a spisy anglických unitářů přicházely sem teprve ke konci 18. a počátkem 19. století. Zdá se však, že liberální církve americké byly spokojeny a neodvažovaly se k dalšímu pokroku ve věcech víry.

Tak jako v Polsku a v Sedmihradsku povstalo unitářství hlavně v církvi reformované a v Anglii v presbyteriánské, tak v Americe byla to církev kongregační, z níž vyšlo dnešní americké unitářství.

Protestantské církve americké byly přísně kalvinistické. Každá změna v názorech a úchylka od ortodoxního protestantismu byla přísně odsuzována. Na př. kolonie Virginská vydala ještě r. 1634 zákon, podle něhož unitáři byli trestáni smrtí.

Přesto však sklon mnohých myslících lidí k unitářství nebylo možno zadržeti. Ortodoxní kalvinisté konali vnitřní missii, hrozili peklem a věčným trápením svobodomyšlným. Marně. Zatím i spisy anglických unitářů razily si cestu do Ameriky. Zvláště díla Clarcova a Lindseyho měla veliký vliv na pokrokově smýšlející duchovní.

Pomalou se celé sbory církve kongregační měnily ve svobodomyšlné. Brzy bylo patrné, že církve se dělí na dvě křídla: jedno ortodoxní a druhé unitářské. Obě strany se snašely až do r. 1850, kdy měl být zvolen děkan theologické fakulty na universitě Harwarské. Tato universita, založená Puritány r. 1636, vychovávala zvláště duchovní. Podle přání zakladatelů měli profesory být ortodoxní kalvinisté. Na uprázdněné místo byli však navrhováni dva kandidáti. Jeden pokrokový a druhý ortodoxní. Pokroková strana zvítězila a rev. Henry Ware of Hingham byl zvolen. Později byl i president strany svobodomyšlných a celá universita přešla do jejich rukou. To značně pobouřilo ortodoxní, neboť se obávali, že duchovní, kteří tu nabývali vzdělání, budou podléhati unitářskému duchu školy. Proto ortodoxní strana si založila novou školu s přísnými řády a každých pět let museli všichni profesori vyznati, že jsou dosud ortodoxními.

V této době stál v čele unitářů dr. Wiliam Channing. Ten měl u příležitosti ordinace duchovního v Baltimore r. 1819 kázání, které se stalo nejrozšířenějším po Americe. V něm bod za bodem osvětlil stanovisko ortodoxních kongregacionalistů a odůvodnil stanovisko unitářské. Channing tak vlastně veřejně pověděl, k čemu se unitáři hlásí a ti všichni nadšeně jej podporovali. To však vedlo k naprosté roztržce církve. Nejen sbory byly rozděleny, ale často i rodiny.

V prvních chvílích po baltimorském kázání povstalo na 125 unitářských obcí. Nové se tvořily neustále. Přesto však cítili unitářští duchovní, že jsou odloučeni od ostatních, a neměli, čím by se vzájemně posilovali. Založili proto r. 1821 časopis Christian Register (vychází dodnes) a tvořili jednoty duchovenstva. Bylo proto nutno založit organizaci, jejímž prostřednictvím by společně konaly práci propagační. Této idee se ujalo asi 10 až 12 mladých duchovních, kteří právě vyšli z university a založili r. 1825 American Unitarian Association (americkou unitářskou společnost), která dosud sdružuje všechny unitářské sbory v Americe a v Kanadě a je ústředním orgánem amerických unitářů. Je zajímavé, že téhož roku a téhož dne angličtí unitáři založili podobnou organizaci pro týž účel (British and Foreign Unitarian Association), aniž věděli o práci amerických bratří.

Když byly dány a upevněny základy organizační, nastalo vnitřní ideové prohlubování. Američtí unitáři v té době nebyli však ani zdaleka tak pokrokoví, jako jejich angličtí bratři. Bylo nutno oprostít se úplně od kalvinismu, který tu a tam byl přece patrný. Nyní věřili všichni v lidství Ježíšovo, v jednoho Boha, nevěřili, že Ježíš zemřel pro lidské hříchy, aby Boha usmířil. Osobnost lidská byla vyzdvížena z prachu a červí filosofie kalvínská překonána filosofií naděje a vírou v božské potence člověka.

Ale na bibli se kladl stále velký důraz a dosud se věřilo, že podstatným odůvodněním učení křesťanského jsou zázraky.

Mezi mladými duchovními unitářskými se však jeví velká nespokojenost se zbytky autoritářského myšlení. Vyhlásili konečný útok na zbytek ortodoxních hradeb. Byli

nazývání „transcendentalisté“. Kladli důraz na osobní vnitřní náboženské prožívání a zkušenosti, nikoliv na bibli a zkušenosti biblických osobností. Rovněž Boha hledali v prvé řadě v sobě a nikoliv mimo sebe. Náboženství spatřovali v životní praxi, v sociální práci, v podporování školství, v odstraňování otroctví, bídy, nemocí a vrhli se do práce pro lepší svět a řád. Zdůrazňovali, že náboženství není závislé na žádné autoritě mimolidské, ani na písmě, ani na zázracích, ba ani na Ježíši. Člověk je od přirozenosti náboženskou osobností a to je důvodem, aby se staral o náboženský život. Náboženské pravdy nemusejí být odůvodňovány zázraky. Založili nový časopis „Dial“ a pod vlivem jejich myšlenek vznikl dokonce zvláštní směr v literatuře.

Zastáncem tohoto směru a jeho vůdcem byl Ralph Waldo Emerson, unitářský duchovní, známý též jako vynikající spisovatel. Jako Channing přivodil ordinačním kázáním v Baltimore novou éru v americkém unitářství, učinil totéž Emerson ordinačním proslovem, zvaným „Divinity school sermon“. Svým posluchačům osvětlil základy transcendentalismu. Upozorňoval, že náboženství dneška si všímá dávné historie a náboženských zkušeností dávných lidí a nevíšmá si toho, jak Bůh se projevuje dnes, a jaké jsou důsledky našeho poznávání pro dnešní svět.

Jeho kázání mělo velkou odezvu u mladých theologů. Byl jím zvláště získán mladý Theodor Parker, který se později stal jedním z největších pionýrů moderního unitářství a jeho prací a myšlením se unitáři oprostili od víry v zázraky úplně.

Vzrůst amerických unitářských sborů byl pomalý proti ostatním směrům. Dodnes je to jedna z nejmenších církví. Ve 125 000 000 obyvatel je jen 100 000 unitářů. Je to mizivé procento, ale jejich vliv nepřekonala dosud žádná jiná církev. Z řad unitářských vyšli první bojovníci za svobodu otroků, sociální pracovníci, zakladatelé amerických universit, básníci vědci a státníci. Čtyři unitářství presidenti řídili otěže Spojených Států a v „Hall of fame“ (Americký „Slavní“) ve Washingtonu z 65 velikánů je 22 unitářů.

Z podnětu amerických unitářů, hlavně dr. Charles Wendte a dr. Samuela Eliota, byla r. 1900 vytvořena Mezinárodní společnost pokrokových náboženských společností, která koná každých 5 let mezinárodní kongresy a společně usiluje o rozkvet pokrokového náboženství. Těchto kongresů se také několikrát zúčastnil náš pan prezident, který v době svého pobytu v Americe byl v úzkém styku s unitáři.

V mezinárodní společnosti právě jmenované je dnes sdruženo na 25 000 000 unitářsky smýšlejících lidí.

Sledovali jsme vznik unitářství. Většinou vycházelo od lidí, kteří opustili ortodoxii, od duchovních a vědců. Od nich se šířila víra mezi vrstvy nižší. Unitářství, pokud se týče obsahu víry, prodělávalo dlouhý vývoj, než dospělo k dnešní nekompromisní formě. Vždycky však zachovávalo princip snášenlivosti a užívalo rozum ke kritice náboženských názorů. Teprve ve srovnání s tímto zahraničním vývojem unitářství vynikne a překvapí stopy unitářského myšlení, jak je objevujeme v dějinách našich zemí. Jak záhy se tu objevují a s jakou určitostí jsou vyhráněny názory českých unitářů, zvláště vezmeme-li v úvahu, že prvními unitáři tu nebyli učení theologové, nýbrž prostí lidé českého venkova!

K. Hašpl, Jar. Šíma (Tvůrčí náboženství, Praha, Unitaria, 1936)

Věra Černá:

**Dobro,
které rozséváme kolem sebe
- koluje ve vesmíru
a v příhodnou chvíli
se k nám vrátí,
abychom mohli opět býti
anděly světla.**

Všude dobře - doma nejlépe

Je lákavé navštívit daleké exotické kraje a vidět to, co u nás nespatříte. Jenže pak stejně zjistíte, že doma je to nejlepší. V Egyptě mně scházela hlavně naše příroda. Kolem cest jen samý písek a kamení, žádné stromy a květiny. Toužila jsem po vůni borovic a tamější palmy mě nikterak nepřitahovaly. Byla jsem zvyklá čerpat energii ze stromů, ale tam to nešlo. Tak jsem se na ty svoje stromy – lípu před domem a borovice u branky – „napojovala“ na dálku. Představila jsem si, jak jsem přimknutá ke kmeni a to mi moc pomáhalo.

Jak se říká, všude je něco krásného a něco co nám nevyhovuje. Vše je to o zvyku, ale na všechno si člověk zvyknout nemůže. Rozhodně bych si nepřivykla na mentalitu Arabů. Připadali mě hrubí a dotěrní. Zvláště pouliční prodavači, kteří se odvážili i fyzických dotyků a neustále turistům nutili své výrobky. Mnohé tímto svým chováním odradili. Také jsem nechápala, proč je v ulicích tolik odpadků a nepořádku. V zavlažovacím kanále v Káhiře dokonce uhynulý osel. Oni seděli před svými domy a krámky naprosto v klidu a působili dojmem, že na něco čekají. Co se týče jídla, jejich bílé pečivo mi vůbec nechutnalo, bylo sladké chuti, páchlo velbloudím mlékem a tak jsem se těšila na náš klasický tmavý slaný rohlík. Jejich čaj mi také nelahodil. Vzpomínala jsem na voňavý mateřídouškový nebo třezalkový.

Jenže jsem chtěla vidět pyramidy, muzeum, projet se na velbloudovi v poušti, spatřit podmořský svět, užít si moře a sluníčka. Vždycky je to něco za něco. Jsem veskrze tolerantní jedinec, ovšem některé zvyklosti nemusím. Litovala jsem muslimské ženy, jak musí chodit zahalené a že jsou vlastně jen majetkem svých mužů. Děkovala jsem Bohu za to, že jsem se narodila právě v České zemi a za to, jak je u nás krásně a svobodně.

Renata Šťastná

Adventní touha

**Již nazrál čas a den se nachyluje
k adventu v zářném očekávání
Duhoví andělé se sletují s nebes plání
v okouzlení zvony zvoucími ku pokání
křídly se vznášejí nad Betlémy.
Světelné doteky vrhají do dlaní**

sepjetím vteřiny v okamžik modlitby
Pán pokoje tajemně přichází
v záchvěvech našeho tušení...
Pak svatý František podává růži voňavou -
modlitbu šípem lásky k Betlému vyslanou...

„Udělej ze mne nástroj svého pokoje, ó Bože:
Kde je nenávist, tam ať přináším lásku a světlo.
Kde je křivda ať přináším odpuštění.
Kde svár, ať přináším jednotu.
Kde je pochybnost, ať přináším víru.
Kde je blud, ať přináším pravdu.
Kde je zoufalství, tam ať přináším naději.
Kde je smutek, ať přináším radost.
Kde jsou temnoty, ať přináším světlo.
Učiň, ať nechci tolik být utěšován, jako spíše utěšovat,
být pochopen jako spíše chápat,
být milován jako spíše milovat,
neboť tak jest: Kdo dává, ten přijímá,
kdo odpouští, tomu je odpuštěno,
kdo umírá nižší přírodě, ten povstává k životu věčnému.
Kdo věří je synem či dcerou božího blaženství.“

Miluše Šubartová podle sv. Františka

Thajsko - země protikladů dýmantů a slz

Thajsko je země polarit - sex turismu a meditativního buddhismu, protiklad jalové anarchie života vyvázaného z kosmického řádu a zvýšeného úsilí o vymanění se z pout utrpení - dukkha - připoutanosti ke světu smyslových požitků a slepé osudovosti ega vědomím informačního pole kosmické inteligence v nás.

Rozpolcenost myšlení světa, spirituální bankrot se všemi důsledky krize morální a ekologické, polarita tmy a světla nemohou být ponechány slepé náhodě, falešnému optimismu, rozkladné skepsi či cynismu. Musí se vzepřít k odhalování archetypů jednoty stvoření, člověka původem přičleněného dle Kabbaly ke stromu života - Illanu, dle buddhismu patřícího k nebi.

Tuto skutečnost jsem si uvědomila na letecké spojnici Praha - Bangkok pod kopulí vesmírného mysteria zrcadlicího praobrazy stvořitelského Slova jako poznání vnitřní cesty návratu ztraceného člověka projektovaného do svatých písem Blízkého a Dálného Orientu. Vědomí krize, morální nezodpovědnosti světa mikrokosmu vůči tvůrčím zákonům makrokosmu nabylo s momentem přistání do thajské metropole jasnou konturu - vyjasnit si v centrech duchovní vzdělanosti podstatu potřebné transformace mysli jako zvedání vrozené temnoty přírody do světla ducha.

Dvanáctimilionový Bangkok prosycený vibracemi spěchu, neklidu a iluze je dualitou pekla s vizí ráje. Probojovat se do města andělů s nespočetnými chrámovými památkami je odyseou potvrzující moudrost o největších dobytých, kteří přemoh-li svou mysl trpělivostí. Vznešená krása chrámu wat Phra Keo je odměnou. Skupina mnichů - bikkhu - sedící v lotosovém sedu v meditačním pohroužení, posvátné vibrace mantry předřikávané duchovním mistrem, tajuplný úsměv osvíceného Buddha, vábí ke vstupu do silových polí vyšších světů. Světlo svící, záplava květů a vůně kadidla koncentruje mysl k duchovní vertikále. Sféra vyšších vibrací chrámového prostoru dává tušit, že Buddha Dhamma, cesta poznání vedení mysli do osvíceného Samadhi je výsledkem dlouholeté vnitřní kázně.

Ačkoliv devadesát procent thajských obyvatel jsou buddhisté, nehledají všichni útočiště v moudrosti Buddhově, ale spíše ve formální víře a pověře, v uctívání Buddhových soch smaragdových, mramorových či zlatých. Bangkok Post píše o zkomercializovaném buddhismu, kdy na jednoho mnicha připadá měsíčně sto bahtů (jeden baht = jedna koruna třicet). Proto žijí z milodarů. Domnělý pocit pasivity mnichů v porovnání s benedikťanským výrokem - ora et labora - koriguje Venerable Passano. Akcentuje buddhismus angažovaný, předřazující sebespásu do stavu osvícení praktikováním kázně a cvičení mysli s podílem osvětové práce při odstraňování nevědomosti - avidya.

Thajský buddhismus akcentuje apel antroposofický ovládnutím nižší přirozenosti - pomíjivé, trpící, zotročené, kterou jsme manipulováni stejně jako konvenčním světem. Cílem je osvobození pomocí pozorování v kontemplaci, vědomí pravé podstaty nadjád, regulací i zhoubných jevů živelné přírody. Ctihodný Passano, původem Kanadčan žijící deset let v Thajsku jako ordinovaný mnich s titulem Venerable je duchovní učitel. Zve nás na duchovní seminář na buddhistické univerzitě ve chrámu Bowornivet. Jeho pohled míří oknem sálu do kvetoucí zahrady s otázkou: na pozadí čeho vidíme stromy odpovídáme na pozadí nebes. Na otázku mistrovi na pozadí čeho vidíme nebesa musí mistr odpovědět sám: - na pozadí vědomí - „Klíčem, kterým se učíte otevírat vědomí je Buddha Dhamma, vzestup vědomí do vyšších vrstev světla“... prohlašuje.

Smyslem duchovní evoluce je vědomé překročení nižší přirozenosti já-ega proměnou vědomí ne-já, vědomí „Já jsem“ Atman - odpovídající křesťanskému vědomí Kristovu. Stvořitelství definuje tantrická filosofie (tantra - osvobození od hmoty) v rámci thajského buddhismu jako Svrchované vědomí - nukleus Univerza - manifestující se třemi modifikacemi: mahatattva - Já jsem, aham tattva - tvořím, citta - stvořil jsem, reprezentující vědomí kosmické. Tři Stvořitelství energie symbolizuje rovnoramenný trojúhelník, v jehož středu je Puruša - čisté Absolutní vědomí - nukleus Univerza. Znázorňuje trojjednost tvůrčí kosmické síly v souladu s biblickou logogenezí JVHV - princip otcovský, mateřský, synovský - vyjádřený křesťanskou svatou Trojicí - Otec, Syn a Duch svatý (nukleus Univerza kosmický Kristus). V souladu s hermetickým zákonem, co je nahoře je i dole, je naše mysl malou verzí mysli kosmické. Proto lidský mozek jako součást vesmírného hologramu se musí přetvořit z instinktivního projevu nižší přírody do vyššího stupně poznání intelektového nazírání reality jaká je, se schopností rozlišování a reflexí odpovědnosti. Aby z ducha a těla byla vytvořena skloubená část - dynamis a ordo - (hebrejský hexagram) je třeba přejít v transcendentální vědomí pomocí meditace a kontemplance. Nadhled Pozorovatele jako syntetický nadhled Ducha zvedá čtvernost

elementů přírody do trojnosti ducha, aniž by byly potlačovány. Jedině člověk má schopnost nasměrovat mysl směrem k vědomí kosmickému pomocí meditačního vhledu, který je zahrnován do vědy intuicionální.

Do meditační praxe nás v týdenním semináři zasvěcuje mistr Avadhuta. Uvádí, že thajská buddhistická filosofie Ananda Marga chápe tělo jako myslí integrovanou část. Učíme se vnímat první vrstvu mysli - kamamaya kosa - jako vědomí (spíše nevědomí) instinktivní, pudové, založené na libidu a averzi, stimulované smysly a touhou vlastnit. Toto centrum nevědomé živelnosti situované nad pupkem (plexus solaris) je třeba regulovat bdělou pozorností prvořadě - jako centrum čtyř žvlů, z nichž nejnebezpečnější je oheň nenávisti, zlosti, zášti, averze.

Druhá vrstva manomaya kosa je situována v hrudníku (anahata čakra) reprezentuje mysl zaměstnanou egem. Projevuje se v ní ruch (hebrejsky ruah) alternováním dobra a zla, kdy jediné mysl Pozorovatele může zavést řád. Tato vrstva vědomí sonizuje s podvědomím, které přechovává ve své astrální matrici vibrační pole paměti obtížené egoistickým pužením. Protože ovlivňuje naše vědomí víc než si myslíme - vynořováním různých komplexů a obsedantních stavů, je třeba podvědomí pročišťovat, spalovat ohněm zbožné meditace, modlitby.

Brána k transcendenci vědomí konvenčního leží v centru krční oblasti (visudha čakra (v éteru - akshatatvė). Je to sféra, která vyžaduje více bdělého vědomí, plnosti mysli než méně - říká mistr. Uplatnění Buddha dhammy nevyklučuje intelekt jako schopnost rozlišení a rozhodnutí pomocí vůle, která je substancí člověka. Buddha dhamma je vstupní brána k transcendenci meditace očistou myšlenek, citů a jednání. Mistr zdůrazňuje, že čím více se ovládáme, tím více ustává vibrační impuls destruktivního charakteru ve čtyřech nižších centrech vědomí a energie astrálu se projasní subliminálním světlem.

Uvědomujeme si, že meditace není relaxace, dřimota či otupělost, ale vnitřní dynamika bdělosti nadhledu ryzím duchem. Je to proces, kdy citta - sebeuvědomění Dhammy (Boží jiskry) se noří do aham tattvy - vědomí Buddhova - Kristova - a aham tattva je absorbována do maha tattvy - vědomí Jednoty s Absolutnem - Brah-mou (srovnej Pavlovo: ne-já, ale Kristus žije ve mně).

Třetí vrstva - kausální - karana kosa (hebrejsky kawana) je především centrem transcendence, reflexe kosmického vědomí, citta, aham a mahat. Mistr zdůrazňuje, že nevědomí bylo v psychologických vědách Západu podceněno. První vrstva - atimana kosa - je charakterizována vzepětím duchovní seberealizace. Další vrstva kausální - vijinamaya kosa - typická pro transcendenci je charakterizována záblesky tvůrčí intuice, probleskováním vědomí Atmana, Kristova vědomí, božské vykupitelské jiskry. Nežli adept vystoupí do stavu osvětlení zalitého světlem záře Boží moudrosti s prožitkem vědomí „Já jsem božské podstaty“, dle bible stvořený k obrazu Božímu, musí se připravit na mnohá úskalí. „Dokud jsme v tomto těle, je život neustálý konflikt a zápas s okolním světem a světem vlastní mysli...“ zdůrazňuje Mistr. V Thajsku uslyšíte často slovo nekkhemma. Je to rezolutní odstup, zavření dveří před kilesa - zlem (křesťanským hříchem) i před sankara - monstry podvědomí. Před útokem potlačené podvědomé energie archetypální síly zaujměte resolutně mentální pozici Buddhy nebo Krista. Stejně se můžete obrnit před samsárou iluze, která vyvolává neurotický stav. Přitom se naučte poslouchat vnitřně - co slyšíte? Moudrost pochází jediné z meditace, bez meditace moudrost slábne... Mistr

shrnuje, že meditace není prázdnota, i když je tam ticho a klid, ale moudrost a ostražitost Pozorovatele. V opačném případě je člověk lehkým terčem neblahých událostí, podobně jako voják, který na bojišti ztratil brnění a snadněji může být zraněn nepřáteli.

V Ayutthaya - centru thajského buddhismu s četnými historickými památkami jsme ubytováni v klášteře. Zde poznáváme život mnichů a jejich ehipassiko - přijď a viz! - jak se provádí meditace v praxi.

V klášteře se vstává ve čtyři hodiny a den začíná zpěvem jako zprostředkování krásna Buddhova učení, doprovázeným slovní mantrou: kéž tento den přináší užitek všem lidem. Pak následuje hodinová meditace. V 6:30 se provádí úklid obydlí, pije čaj. Pak odcházejí mniši pro dary, v 10:30 jedí a to jedenkrát denně. Odpoledne pracují nebo studují. V 17:00 společné popíjení čaje, poté meditace, která trvá do večera. Cestou k meditační hale nápisy v chrámovém parku usměrňují běh myšlenek: Uklidni mysl uvnitř! - Nestarej se o chyby jiných! - Přemož lháře pravdou! Jongrom - meditace v chůzi navozuje vědomí přesného meditačního řádu. Duchovní učitel Venerable Puriso (původem Australan ordinovaný v Thajsku) nás zasvěcuje do procesu meditace jako vyváženosti fyzického, mentálního a spirituálního obalu. Sedíme v lotosové pozici a nabíjíme bioenergetický obal vitální energií pomocí dechu provázeného mantrou Bud - ho (ten, který poznává). Koncentrací na vdech a výdech navozujeme stav klidu mysli. Pak následuje vyprazdňování vědomí od rušivých myšlenek a obrazů mečem mysli, což je účinnější než pratjahara - odtahování smyslů od rušivých okolních podnětů. Redukce mysli na prázdno není zapomněním, ale jasným vibrujícím klidem. Následuje transcendence v krční oblasti (visudha čakra). Pozornost se zde stává dominantní a má čtyři fasety: sebezpozorování, pozorování zákona nestálosti - anicca, pozorování jevů nižší přírody - anatta, bdělost nad zákonem akce a reakce jako odstranění příčiny utrpení - dukkha, probíhající v konvenční mysli.

Cvičením koncentrace přecházíme do kontemplanace jako vyššího stavu vědomí s nadhledem Pozorovatele, která vplyne v souvislý světelný kanál. Je to symbol osvíceného vědomí vstupujícího do dimenze kosmické (spojení s Duchem svatým). V této souvislosti se uplatňují slova Mistra Nazaretského, když říká: Duch je, který oživuje, očisťuje... Síla ducha vedená centry vědomí probouzí kundalini - hadí sílu svinutou na konci páteře - involvovanou nejvyšší Přírodou. Mistr upozorňuje na nebezpečí probouzet muladharu bez duchovní očisty odspodu nahoru, kdy místo světelného obvodu hadí síly (patrného na Buddhových sochách) s pozitivně nadpřirozenými silami - se rozklene tmavé pole živočišného astrálu, zhoubně působícího především na psychiku.

V Chiang Mai v lesních klášteřích wat-pah na severu Thajska pracujeme v meditačním společenství s mantrou, o níž Mistr Gavesako prohlašuje, že je motorem pohánějícím mysl nad gravitační pole nižších vrstev vědomí, pomocí čistých vibrací. Cvičíme fixování pozornosti v sadhaně na mantru OM (AUM). Vycházíme zvukově z pupku tónem A, v srdci přecházíme na U a v ústech vrcholíme zvukem M, který doznívá mezi obočím. Mantra OM je pokládána za základ všech zvuků, za prazvuk Univerza, nejvyšší prvotní zvukovou vibraci. Tato vibruje silně v éteru (akashe) a tím zdvihá spodní centra vědomí zvýšenou vibrační činností do vyšších subtilních světelných a lahodně harmonických vibrací. Mistr upozorňuje na to, že vibrace manter musí být čistá a pro osobní vzestup adepta ji musí určit sám guru. Naslouchání mantry v anahatě (uprostřed hrudi) lze přirovnat k symfonii

duše. Mistr nás zasvěcuje do mysteria zvuku, když říká: jestliže slyšíte flétnu máte znalost skrytých věcí, při zvuku pozounu máte otevřené třetí oko, při zvuku bubnu slyšíte Nejvyšší Slovo. Obdobně jako vibrují lahodným zvukem duchovní sféry (kabalistické sefiroty), má splynout i sedm center našeho vědomí ve vesmírnou symfonii zvuku a světla.

(Připodobněním sedmi center vědomí k hvězdám se nám vybavuje apokalyptický druhý příchod Kristův držící v pravé ruce sedm hvězd - symbol svatých - světlých, k nimž přichází na zem vybudovat království Boží). Velmi účinné je cvičení mantry OM ve spojení s vizualizací modrého plamene, který necháváme rozšiřovat do okolí, do prostorů sférických a ukládáme do akashe centra nadvědomí. Vizualizovat můžeme i fialový plamen jako prostředek duchovní transformace. Jako mantra může působit křesťanský Otčenáš nebo žalmy, jejichž horoucí prozpěvování (nikoliv mechanické) má podle chasidské starozákonní víry mystický význam vzestupu vědomí po Jákobově žebříku do pleromy Boží přítomnosti.

Modlitbou díky za svaté okamžiky niterného klidu, který se otevíral světelným duchovním silám, jsme se loučili s kolébkou thajského buddhismu. Návrat do Bangkoku byl synchronizován s konáním kongresu duchovních věd na univerzitě Sukamit. Sulak Sivaratse, významný thajský duchovní myslitel a mírový aktivista, navrhovaný pro rok 1994 na nositele Nobelovy ceny hovořil na téma Neohumanismus - trend třetího milénia. Jedná se o univerzální hnutí založené na dynamice ducha, na upřednostnění psychospirituálních potřeb lidstva před biologicko materiálními. Zdůraznil, že musíme znát způsob, jak vykopat duchovní poklad lidstva a současně čelit zlu geosentimentu jako fanatickému cítění ke geografickému národnímu území, který vyvíjí subsentiment - patriotismus. Obdobnou překážkou je sociosentiment - zdánlivý sentiment dobra ve světské a ekologické sféře a pseudospiritualitu v náboženské. Společenskou rovnováhu spatřuje S. Sivaratse v Samej tattvė - duchovní mentalitě realizující nejvyšší vědomí božského Já, výrokem „Pomáhat sjednotit lidstvo může jen vědomí kosmické sounáležitosti lidstva, vědomí božských tvůrčích sil v nitru.“ (Prvořadým faktorem třetího milénia je transformace duše pomocí duchovních nauk jednotlivých náboženství s podílem duchovních vůdců...)

Souřadnice putování po dálném Orientu vyjevila v úběžníku návratu shodnost duchovnědných obsahů mezi Východem a Západem úsilím o duchovní transformaci vyslovenou již před padesáti lety v kontextu dějin českého myšlení T. G. Masarykem a zejména jeho žákem - filosofem Vladimírem Hoppem. Jejich pozornost k duchovním vědám předřazeným vědám technickým a ekonomickým sdílel i filosof Josef Patočka snahou o sestup ke kořenům duchovního vědomí našeho národa.

Dík thajským setkáním zejména v kláštěrech - Ayutthaya - historické kolébce buddhismu, který voní lotosovou vzpomínkou a z podvědomí vybavuje světelné meditace o duchovní proměně planety Země. Promluvy duchovních mistrů ožívají, navozují aktuální podnět, jak realizovat duchovní rozměr v nitrech lidí, jak jim zprostředkovat vědomí skrytých božských sil, které je třeba znásobit jako odrazné plochy, aby s nimi mohl spolupracovat na zkvalitnění planety - božský architekt. Lze vůbec rozvinout v širším měřítku kulturně duchovní rozměr prostřednictvím světových náboženských kultur, které by nebyly zneužívány, leč sbližovaly se vzájemným obohacováním nejen v dialogu, leč i vyvíjením souznění vazby - člověk, země, vesmír.

Slova duchovních mistrů a jejich praktiky mě přesvědčily o tom, že univerzalistický „kadlub“ celosvětových náboženství, z nichž by si lidé vybírali a žili „duchovno“ dle své libovůle i když z „rozumu“, či domnělé moudrosti, se vylučuje. Znamý světový filosof a duchovní myslitel českého původu R. Panikar zapůsobil velmi přesvědčivě postojem - že „globalizace, či univerzalizmus náboženské etiky v úrovni duchovní všech pěti světadílů není absurdní a že ten, který sahá po všech hvězdách zvedá vědomí stále výše ke světlu božského éteru, který vnitřně očišťuje a vytváří harmonii lidských vazeb nadlehčovaných křídly andělů. Leč nelze přehlédnout i varující stanovisko jmenovaného duchovního mistra, kdy - liberální, až anarchistický sekulární přístup k náboženství postmoderny, jakkoliv se deklaruje jako nové náboženství „moudrosti“ přinese jen zklamání bez zakořenění v tradiční náboženské doktríně, zbavené kořenů a koruny Božího stromu poznání stvoření k obrazu Božímu.

Duch Univerza, který vábí jako kouzelná flétna, sestupuje na planetu jako božská Gnóze, křesťansky - Boží milost - vykupující z démonických a diabolických ahrimanských sil materialismu, zbytnělého egoismu bažícího jen po moci a mamonu.

Proto vždy ráno si odříkávám krátkou, tisíce let starou modlitbu z Rig védy, obdobnou duchovní hloubkou biblickým žalmům: Pane, probouzej mě k radosti a dopřej mně poznání moudrosti Ducha, jak se stát tvým nástrojem. Cožpak život není lahodný věčný verš o lásce hořící ohnivým keřem, jímž promlouvá Bůh? - který očekává interspirituální dialog planety Země se světem ve světle své božské nekonečné milosti - aby každý kříž požehnal vzkříšením? Vždyť ve světle Slova božího stále kráčíme a stoupáme zápasem duše hledající cestu návratu k Bohu projasněnou duchovním prozřením.

Miluše Šubartová

Časné ráno

Pomalou krade se úsvit,
špičkami prstů zavírá
od západu dveře temnoty.

První je okno z velikého T,
pak židle s tmavou hromádkou šatů...
a někdo, kdokoliv na široké posteli,
těsně vedle tebe.

Je to vůbec pravda, že to bylo včera?
Snad to ví ta prázdná láhev,
co dosud stojí na stole...

Teď však už víno vyprchalo,
kde zůstala láska,
budoucnost, pravda a život?
Snad vylily se

Umět vyjít vstříc

Nedávno jsem četl zajímavý příběh. V jedné bouřlivé noci vešli staří manželé do vestibulu malého hotelu a požádali o pokoj k přenocování. Recepční jim, jak už to bývá, sdělil, že všechny pokoje jsou zadány. Také v ostatních hotelích ve městě, kam telefonoval, měli obsazeno. Nakonec řekl: „Nebude vám vadit, když vám nabídnu svůj pokoj? Nemohu přece nechat tak milé lidi, jako jste vy, jít do toho nečasu. A navíc jsem stejně ve službě až do rána.“ - Manželé váhali, ale když dál naléhal, nabídku přijali. Ráno při placení řekl host recepčnímu: „Jste velmi milý člověk, měl byste být ředitelem nejlepšího hotelu v USA. Jednou ho pro vás postavím.“ Ten recepční se zdvořile usmál a poděkoval.

Asi už začínáte tušit, jak všechno dopadlo. Skutečně za několik let dostal recepční dopis, ve kterém ho starý pán zval do New Yorku a připomenul mu ochotu s jakou se jich kdysi ujal. Když přicestoval do nejlidnatějšího města USA, odvedl jej na roh Páté aleje a 34. ulice, kde stála nová překrásná budova. „Tohle je hotel, který jsem vám slíbil. Tady budete ředitelem.“ řekl recepčnímu. Ten ctihodný senior se jmenoval Waldorf Astor a jeho hotel stojí dodnes - je to proslulý Waldorf Astoria, kde jsou ubytováni státníci z celého světa i hlavy korunované. Recepční Jiří C. Boldt se stal jeho prvním ředitelem.

Ten americký příběh zní až neskutečně. Přesto jsem se rozhodl vám ho vyprávět. Člověk by totiž neměl zapomenout na to, jak důležité je posloužit lidem. Jak podnikat, aby neztratil ze zřetele smysl své činnosti - a tou je kromě zisku především spokojenost zákazníka. Vyjít každému vstříc, udělat pro lidi víc, usmát se a pozdravit - s vědomím, že pouštím chléb po vodě, s nímž se jednou setkám. Staré přísloví nám klade na srdce, abychom při cestě nahoru zdravili každého, může se stát, že se s ním potkáme až půjdeme dolů. Styl podnikání v Čechách svědčí o tom, že mnozí v zápalu konkurenčního boje o „skývu“ milionáře zapomínají na dobré vychování. Tím raději potkávám výjimky, které neztratily pocit sounáležitosti, lidského zájmu a slušnosti. A to se, jak je z příběhu pana Boldta patrné, vždycky vyplatí. Nejen v Americe, přátelé.

ThDr. Jan Schwarz

Co je Charta Oecumenica?

Název dokumentu odkazuje k jiným chartám (např. Charta lidských práv). V rámci sociologického pluralismu je Charta Oecumenica devízou křesťanské víry, která dává svobodu pro navazování vztahů s lidmi různých filosofii, náboženství, světonázorů, národností i barev pleti. Výchozí situací Charty je situace rozděleného křesťanstva s úsilím o vzájemné (ekumenické) přiblížení a spolupráci. Obsahem Charty není snaha zjišťovat rozdíly v křesťanské nauce a praxi rozdělených církví, kdy opak vyplývá z některých dialogů teologických. Pro informovanost širší veřejnosti, nejen křesťanské - je třeba uvést, že Charta nemá „dogmatický“ charakter. To platí zejména o pojmu jednoty církví křesťanů. Konstatuje se jen imperativ hledání duchovní jednoty vyplývající z učení Ježíše Krista a

působení Ducha, který Pán svému lidu zaslíbil, leč je mnohdy opomíjen a zasunut v domněnce možného znesvěcování.

Charta navrhuje ekumenické minimum - společně hlásat evangelium lidství, vzájemně si vyjít vstříc ve snaze zmírnit roztržky, a konflikty - společně jednat, kde je to jen možno, společně se modlit, pokračovat v dialogu, společně nést odpovědnost za procesy v Evropě, smiřovat národy a kultury, prohlubovat společenství se „starším bratrem“ židovstvím a jinými náboženstvími. Výzva Charty se obrací nejen k představitelům jednotlivých církví, leč ke všem členům křesťanských sborů, k lidu Božímu. Dobrovolný podpis českých církví pod Ekumenickou chartu, k němuž došlo v lednu t. r. nečiní zúčastněným žádnou újmu. Naopak, nabízí jim řadu inspirací ke krokům ekumenické vstřícnosti natolik, aby křesťanství v současném světě nepřipomínalo loď, která se těžko pohybuje v kalných vodách, místo aby nastavila kurs odvahy - prosvětlovat svět evangeliem Boží spravedlnosti, moudrosti a pravdy, jejíž živým nástrojem by současní křesťané se měli stávat a dosvědčovat Kristovo spásné poselství o bezmoci pekla, smrti a hříchu. V závěru neopomíňme závažné konstatování tom, že častá zneužívání víry a církve v dějinách pro politické zájmy těžce poškodily věrohodnost křesťanského svědectví.

Miluše Šubartová

Jsem přítomen

Potřebuješ mě? Jsem tu! * Nemůžeš mě vidět a přitom jsem Světlo, kterým vidíš. * Nemůžeš mě slyšet a přece hovoříš mým hlasem. * Necítíš mě a přece jsem hybná síla tvých rukou. * Jsem při tvém díle, ač neznáš mých cest. Nejsem zvláštní vidění. * Nejsem tajemství. * Jsem v dokonalém ztišení. Svým citem a vírou můžeš poznat, že Já jsem! * Já jsem! * Jsem tu, slyším a odpovídám. * Potřebuješ mě? Jsem tu. I když mě popíráš, jsem tu. * I ve tvých bolestech - jsem tu. * Cítíš se být docela sám? Jsem tu. * Když na tebe dolehne strach, jsem tu. * Jsem tu, když se modlíš i když se nemodlíš. * Jsem v tobě a ty jsi ve mně, svou myslí mě poznáš. * Zbav své srdce planého strachu. * Sejdeš z cesty - jsem tu. * Sám od sebe nemůžeš nic, ale já mohu všechno. Jsem ve všem. * Ač nemůžeš vidět dobro, je tu, neboť - Já jsem tu. * Jsem tu, musím být - poněvadž Jsem. * Jen ve mně má svět smysl, jen ve mně má svět tvárnost, jen skrze mne jde svět kupředu. * Jsem zákon, kterým se pohybují hvězdy, na kterém se zakládá svět buněk. * Jsem Láska, která je naplněním. Jsem bezpečnost, jsem pokoj. * Jsem zákon, dle něhož máš žít. * Jsem láska, ke které se přikláníš. * Jsem tvá bezpečnost, tvůj pokoj. Jsem jedno s tebou. Já Jsem! * I když mě nenacházíš, Já tě najdu. * Ač tvá víra ve mne je nejistá, má víra v tebe je neochvějná, neboť tě znám, protože tě miluji. * MILOVANÍ! JSEM TU!

Napsal James Dillet Freeman, americký básník. Tuto báseň si vzali kosmonauti s sebou na Měsíc a po návratu ji básníkovi vrátili s poděkováním a svými podpisy.

Evropský katechismus

Rozprava filozofa a teologa Stefana Wilkanawicze s novinářem francouzského časopisu La Vie jako podnět budování nové evropské kultury, i duchovní - dialogem.

Otázka V čem spočívá budoucnost Evropy?

Odpověď Především v kvalitě samotných Evropanů.

Otázka Jaké Evropany potřebuje Evropa?

Odpověď Aktivní a tvůrčí, kteří mají smysl pro společné dobro, lidi solidární, odpovědné, schopné empatie a spolupráce.

Otázka A jací tedy jsou?

Odpověď Na Východě poznamenání neomanicheizmem (černobílý obraz světa, hledání nepřítelů), na Západě kultem peněz a zábavy.

Otázka Co nám hrozí, budou-li formováni jinak, než Evropa potřebuje?

Odpověď Vážná krize - morální a politický regres, marginalizace Evropy.

Otázka Kdo je může dobře formovat?

Odpověď Všichni, kdo chápou základní potřeby Evropy.

Otázka Jaké křesťany potřebuje Evropa?

Odpověď Hluboce oddané Kristu, a tedy ekumenické, charismatické.

Otázka Jaké vyznavače potřebuje Evropa?

Odpověď Kteří kladou důraz na univerzalismus Bible.

Odpověď Jaké vyznavače islámu potřebuje Evropa?

Odpověď Takové, kteří kladou důraz na jeho duchovní podstatu, navazující na jeho mystické směry.

Otázka Jaké buddhisty potřebuje Evropa?

Odpověď Takové, kteří chápou soucit aktivně.

Otázka Jaké nábožensky indiferentní lidi potřebuje Evropa?

Odpověď Takové, kteří uznávají důstojnost člověka a kteří věří v hodnotu nezištného vztahu k němu.

Otázka Co chybí evropské kultuře?

Odpověď Kontemplace a solidarita.

Otázka Na jaké tradice bychom měli navazovat?

Odpověď Na západní tvůrčí aktivitu a racionalitu, na východní kontemplaci a mystiku, i v prohozeném smyslu, se zřetelem na duchovní tradice křesťanství a buddhismu.

Otázka Co je naším nejnaléhavějším a nejtěžším úkolem?

Odpověď Naučit se spolupracovat a niterně se prosvětlovat.

Evropský katechismus jako přednáška zazněla na XIV. Dnech J. Zvěřiny v říjnu 2006 v Praze.

Miluše Šubartová

Jazyk coby nástroj stupidity?

Jazyk slouží k výměně informací a posiluje skupinovou soudržnost. Základem pro vývoj jazyka mohl být snad i sociální aspekt primátů. To je interakce mezi dvěma jedinci, v jejímž průběhu jeden primát pečuje o druhého, což se projevuje nějak. Smyslem sociálního aspektu primátů je zřejmě spojenectví. Posiluje naději na přežití.

Lidé jakmile mluví nebo píšou, jde v první řadě o sociální kontakt. Kritický sběr dat a jejich analýza jsou až na konci. Mluvením a psaním lidé oznamují svou příslušnost ke své skupině. Lze předpokládat, že se jejich nositelé podle nich vzájemně poznají. Informace obsažené v jazyce bývají prostoupeny emocemi jedince i jeho skupiny. Současně je nutné zdůraznit, že jazyk coby funkční systém mozku není na myšlení závislý, byť s ním někdy u některých lidí úzce spolupracuje. Sledujeme-li však, co lidé dokáží říkat, nebývá spolupráce obou systémů podmínka nutná ani postačující. Snad proto, že spolupráce nedostatečného myšlení s nedostatečným jazykem nemusí bezprostředně ohrožovat přežití. Obvykle vytváří hodného občana, jenž si dá říci, opakuje to, co se mu řeklo, považuje to za své myšlení, a připadá si z toho důvodu bystře, což má každá politická moc ráda!

Na rozdíl od opaku: dobrá spolupráce myšlení s jazykem může přežití jak ohrozit, což zjistily generace reformátorů, tak upevnit, což vědí machiavelisté. Jestliže nás jazyk chrání před citově nezvládnutelnými, leč reálnými informacemi, může být nástrojem stupidity a druhem sociálního obranného mechanismu, obvykle obojím současně. Může-li jazyk coby nástroj stupidity chránit jedince před úzkostí plynoucí z poznání sociálního prostředí, nebo sama sebe, pak může jazykově přenášená stupidita chránit členy skupiny, nebo celou společnost před rozlišením neschopnosti, nebo destruktivity jejich odpovědných lidí. Proto je nutné tak pečlivě dbát na skupinový jazyk. Jestliže je stupidita hlavně u některých jednou z hlavních hnacích sil lidských dějin, jde jen o zdánlivý paradox. I jím skupina dokazuje, jak svou univerzalitu, tak nadřazenost myšlení i jazyku.

Anebo snad ctnostný odkaz Maimonidova moudra mlčeti zlato, mluvit stříbro? Víím já? Sic!

Pavel Němec

Rubikova kostka

Patřím ke generaci, kterou svého času zasáhla Rubikova kostka. Když k nám tento fenomén dorazil, byl jsem ještě žákem základní školy. Poprvé jsem ji uviděl v tramvaji, nějaké děvče se ji pokoušelo složit. Vždyť je to úplně jasné, myslel jsem si, co s tím proboha dělá? Nic přece nemůže být jednodušší, než dát ty bílé kostky nahoru, tak aby byly všechny strany stejně barevné.

Za nějaký čas jela naše rodina na dovolenou do Maďarska a mimo jiné jsme tam zakoupili jeden originální exemplář Rubikovy kostky. Nepředstavujte si pod tím ty neautorizované čínské kopie, které dnes koupíte na každém rohu a nejde s nimi téměř otáčet. Postrádají kromě kouzla novosti také eleganci originálu. Rubikova kostka byla pro mnohé v zatuchlých časech husákovské normalizace osmdesátých let skutečně malým zázrakem.

Jsou tři přístupy, jak lze složit kostku. První (a asi nejčastější) je naučit se to buď od přátel nebo z časopisu a potom „machrovat“ před ostatními jak to umím, případně soutěžit kdo to zvládne rychleji. Přiznám se, že jsem nepochopil jaký to má smysl a nechápu to dodnes (i když tah pro složení druhé řady mi poradil kamarád).

Druhou možností je využití hrubého násilí. Vždy mne lákala možnost nalézt vlastní řešení, což vedlo k tomu, že jsem v rámci „vědeckého výzkumu“ občas kostku mechanicky rozložil a znovu poskládal. Takový přístup připomíná některé postupy současné alopatické medicíny. Dojde sice k uvedení kostky do žádoucího stavu, ale není to bez následků.

Až po dlouhých letech, kdy jsem se občas ke kostce vrátil se mi podařilo pochopit, že stejné tahy vedou ke stejným výsledkům a kostku složit. Z hlediska skládání zde není žádný rozdíl proti prvnímu přístupu, postup který jsem „objevil“ není nijak převratný. Skutečným objevem pro mne bylo, že i zdánlivě neřešitelné problémy je možné řešit vlastními silami, pokud zapracuje pozornost a zdravý rozum.

Rubikova kostka je ve srovnání se skutečnostmi, se kterými se setkáváme dnes a denně velmi jednoduchý, dokonale známý a přesně definovaný systém. Má pouhých 20 prvků jejichž stav můžeme ovlivnit, přičemž každý z těchto prvků se může nacházet ve 24 stavech, nebo pozicích. Je dokonale symetrická, nezáhlavná, její topologie se nemění, ani zde nejsou „jednosměrky“ - stavy které nelze vrátit zpátky.

Současné lidstvo se v mnoha směrech pouští do mnohem složitějších „experimentů“, jejichž výsledek je předem neodhadnutelný. Kolik toxických chemikálií, radioaktivního zamoření? Kolik lidských jedinců je schopna Země uživit? Dojde vykáčením deštných pralesů, vypleněním moří a oceánů a vyhubením velryb k zásadnímu poškození planetárního ekosystému? Kolik kyslíčnicku uhličitého vypustíme do atmosféry, než se úplně upečeme?

Za zcela zásadní považuji také otázku genetických technologií. Pokud můžeme genetické systémy přirovnat k hlavolamu, jsme ve stádiu kdy celku velmi málo rozumíme. Naše současné technologie pro manipulaci s genetickým kódem ze všeho nejvíce připomínají mechanické rozebírání a skládání Rubikovy kostky - přístup „hrubé síly“. Co se týče složitosti systému, ta je taková že ji ani nedovedeme odhadnout, natož si ji představit. Je nelineární, jeho topologie a struktura se neustále mění a nikde nemáme záruku nezničitelnosti systému. Na Zemi žijí miliardy a miliardy organismů, každý z nich má originální genetický kód, který se skládá z miliard prvků.

Nepoužívat moderní technologie by jistě byla škoda. Znamenalo by to uzavření perspektivních cest vývoje, možná i návrat do temného středověku. Jsem však hluboce přesvědčen o tom, že současné znásilňování přírody všemi dostupnými prostředky se nám nemůže vyplatit. Například masivní používání neblokovaných geneticky modifikovaných organismů (GMO) v „potravinářském průmyslu“ svědčí o tom, že jeho propagátoři jsou buď zaslepení touhou po rychlém zisku, nebo zcela šílení. Pokud děláme zásadní změny do nějakého systému, měli bychom mít alespoň hrubou představu o směru, kterým tyto změny vedou. To v případě genetických technologií prostě není možné. Důsledky jejich nerozváženého použití pravděpodobně přetrvávají desítky a stovky milionů let - pokud ovšem v brzké době nedojde k úplnému zničení života na naší planetě.

ing. Pavel Sedlák

Tajemný měsíc - náš nejbližší soused

„Pánové, vy jste nepochybně viděli Měsíc.“ Tato slova pronesl dle Juliuse Verna předseda Barbicane ve svém slavném projevu v Baltimorském klubu, s následující otázkou, zda by bylo možné vystřelit projektil na Měsíc, na našeho nejbližšího souseda.

Všichni jsme viděli v TV nebo ve vědecko-populárních filmech, jak se američtí kosmonauti procházejí nebo vozí po měsíčním povrchu a to několikrát. Měsíc je náš starý přítel pro básníky, základní znalosti o jeho pohybu bylo asi první časovou mírou a to dle přibývání nebo ubývání měsíčních fází. Dřívější civilizace v něm viděly boha, který má vliv na básníky, poezii. Tak vznikl kult pohanský, dříve semitská Ištar, egyptská Isis, Tanit ze Salambo i lehkonohá Artemis starých Řeků. Připomínám i naši pohádku o princezně Měsíčním paprsku, nebo Beethovenovu Měsíční sonátu.

Ve skutečnosti však je měsíční světlo na obtíž, rozptýlené prachem v atmosféře „překáží“ pohledu na hvězdy, galaxie a kvasary.

Data:

Již ve starověku určili astronomové vzdálenosti Měsíce od Země triangulací, tj. 356 - 407 tisíc km, průměrná je 384 400 km, což je 60,27 zemských poloměrů, nebo 0,257 astronomické jednotky (Z - S), je to méně než 1% vzdálenosti k našim nejbližším planetám Venuši a Marsu.

Mnozí z nás najeli autem více kilometrů, než by proletěli při cestě Země - Měsíc. Volný let rakety je cca 70 hodin, světlo má časové zpoždění 1,28 sec. Rovina oběžné dráhy Měsíce je skloněna k ekliptice o 5° 8' 43,4". Jeden oběh kolem Země (siderický měsíc) je 27,321661 středním slunečním dnem, čili 27 dnů, 7hodin 43 minut 11,5 vteřin, což je úhlová rychlost na obloze 33'/hod. Časový interval mezi následujícími totožnými fázemi Měsíce (synodický Měsíc) je 29,530588 dnů, čili 29 dnů, 12 hodin, 44 minut, 2,8 vteřin. Definujeme-li však měsíc jako dobu, po jejímž uplynutí se Měsíc vrátí na totéž místo na své oběžné dráze (anomalistický měsíc), je to 27,55455 středních slunečních dnů, čili 27 dnů, 13 hodin, 37,4 vteřin.

Časový interval mezi dvěma po sobě následujícími průchody Měsíce uzly, tj. body, kdy jeho dráha protíná ekliptiku je 27,21222 středního slunečního dne, čili 27 dnů, 5 hodin, 5 minut, 35,8 vteřin - tj. drakonický měsíc. Tento interval se používá při výpočtu zatmění. Je zřejmé, že kdyby byl synodický měsíc totožný s drakonickým, byl by Měsíc v novu a v úplňku pokaždé v téže poloze vůči uzlům. Proto bychom buď měli při každém novu zatmění Slunce a při každém úplňku zatmění Měsíce. Věci se mají tak, že 223 synodických měsíců se téměř rovná 242 drakonickým měsícům (rozdíl 51 minut a 41,2 vteřin a proto polohy Měsíce by měly být vždy stejné po 6 585 dnech, čili po 18 letech a 10 - 11 dnech (dle přestupného roku). Znamená to, že určitého dne se bude zatmění opakovat (na témže místě) po 6 585 dnech, což je perioda, kterou vypočítali Chaldejci před 2,5 tisíci lety a Řekové nazývali Saros. Ještě větší shoda je mezi 716 synodickými a 777 drakonickými měsíci. Rozdíl je pouhých 9 minut, 46,1 vteřin. Zatmění se proto na témže místě opakují po 21 144 dnech, tj. 58 roků. Zatmění Měsíce v roce 413 př. n. l. způsobilo paniku v řeckém loďstvu u Sicílie. Ovlivnilo válku peloponézskou, v roce 330 př. n. l. bitvu u Arbilu, dne 21. listopadu 167 př. n. l. byla zničena moc makedonského krále Persea a dle nám známých učebnic 21. února 1504 jeho předpověď zachránila život Kryštofa Kolumba na čtvrté cestě přes Atlantik. Kosmicky vzato, doba úplných zatmění

skončí. Měsíc se neúprosně vzdaluje od Země a tak se zmenšuje i zdánlivá velikost měsíčního kotouče na obloze.

Střední poloměr Měsíce je 1 738 km, odchylky od tvaru koule nepřesahují 5 km. Měsíc je o málo větší než čtvrtina velikosti Země, povrch Měsíce je 37,96 milionů km² a jeho objem je 21,99 miliard km³ čili 2,03% objemu Země). Pro nás není měsíční povrch zcela viditelný, celý Měsíc se otáčí kolem osy a to přesně ve stejném intervalu, v němž kolem nás obíhá (za siderický měsíc). Podle Keplerova druhého zákona o pohybu planet po eliptické oběžné dráze se mění úhlová rychlost nepřímo se čtvercem průvodiče a způsobuje rozdíl v úhlových posunech 7,54. Tento děj objevil Galileo Galilei.

Osa kolem níž se Měsíc otáčí není přesně kolmá vůči rovině oběžné dráhy Země, ale odchyluje se 6° 41'. Proto vidíme větší část polární oblasti Měsíce než druhé a poté naopak a to vše v průběhu jednoho měsíce. Takže díky libracím vidíme 59% povrchu, 41% je neviditelné a 18% střídavě viditelná a neviditelné. V říjnu 1959 kamera na palubě Luny 3 a v červenci 1965 Zondu 3 vyfotografovala odvrácenou stranu Měsíce. Poté pět amerických družic s větším stupněm rozlišení (Lunar Orbitera). A tak díky této práci máme úplný obraz povrchu Měsíce.

Měsíce stejně jako jiná kosmická tělesa nemůžeme zvážit, ale jeho hmotnost lze určit podle účinků přitažlivosti na těleso o známé hmotnosti, např. podle volného pádu sond, takže poměr m Země a m Měsíce je $7,35 \times 10^{25}g$. Průměrná $g = 162 \text{ cm/sec}^2$, (což je 6× méně než na Zemi), úniková rychlost je $2,38 \text{ km/sec}^2$ zatímco ze Země $11,2 \text{ km/sec}^2$. Zabořit rýč do Měsíce nám dá jakou práci? Větší.

Apollo 11 - 17 v letech 1969 - 72 dovezlo vzorky, střední hustota je $3\,340 \text{ kg/m}^3$. Fakta dokazují, že diferenciace hmoty ke středu Měsíce není, takže lze přistupovat k Měsíci jako fyzikálně homogenní struktuře. Tlak ve středu je 10^6 kPa - na Zemi je tento tlak v hloubce pouhých 150 km a lis jej vyvine též. Tento tlak rozdrťí krystalické struktury a ty podlehy hydrostatickému tlaku a tak v souladu se zákony hydrostatiky nabude tvar, který má nejmenší potenciální energii a tímto tvarem je koule. Apollo zaznamenalo i měsícotřesení takové, které vyvolá 1 kg trinitrotoluenu. Dozvuky trvají 60 - 100 minut. Teplota v nitru se odhaduje na $1\,500^\circ\text{C}$. Elektrická vodivost je 10^5 ohmů , $2 \times 10^{-8} \text{ T}$.

Ivo Koukol

(NE)SKUTEČNÉ SKUTEČNOSTI

Rétorická glosa 1

Toto je můj první pokus o písemnou rétorickou glosu. To (že „první“) rozhodně nezdůrazňuji proto, aby byl ke mně čtenář shovívavý – ba právě naopak: prosím každého čtenáře o prokázání té laskavosti, aby byl co nejpřísnějším kritikem; za každé upozornění na jakýkoliv (tj. nejen v písemné práci) nedostatek budu velmi vděčen. Poznámávám, že čtenář, kterému nesejde na (přespříliš) přesném vyjadřování myšlenky, může text v závorkách zanedbat.

Táži se (jiných, ale i sám sebe): *Přemýšlíme dostatečně o významu slov, slovních vazeb i vět, kterých používáme?! Nepoužíváme mnohdy (i naprosto) nevhodná slova atd. snad v domnění, že jde o (velmi vzdáleně) přenesený význam?!* (Do toho zahrnuji mj. i

rozmáhající se používání rádobý „*moderních*“ *klišé*, o kterých se chci v budoucnu také zmínit.)

Bohužel, zmíněné používání (nevhodných slov atd.) můžeme denně pozorovat u našich bližních a - ještě více bohužel - i v médiích i jinde (tisku, rozhlasu, TV, na přednáškách,...) a to i u odborníků, vzdělavců vč. věd. pracovníků, učitelů všech stupňů vzdělávání, kulturních pracovníků (ti by se měli [umět! i provádět!] *vyjadřovat kulturně*, event. *vychovávat*,...),... A hlavně bychom se měli zamyslet, zda se toho nedopouštíme i my sami!

Např. se setkáme s vazbami: ***neskutečně krásná krajina*** (a obd.), když vypravěč hovoří o tom, co zažil nebo uviděl na svých cestách (opakovaně v rozhlasu), tedy hovoří o tom, co skutečně viděl (***skutečně krásnou skutečnou krajinu***), tedy o určitých, konkrétních *skutečnostech*, a nazývá je *neskutečnými*, neboli hovoří o ***neskutečných skutečnostech!*** Vždyť máme tolik vhodných (českých) slov k použití namísto nevhodného „*neskutečný*“, např. *překvapivý, mimořádný, neobvyklý, (ob)zvláštní, podivuhodný, obdivuhodný, podivující, udivující, překvapující, ...* [Najděte další!, třeba jako logickou rozcvičku – viz naše středeční semináře].

Další příklady: 30. 12. 2006 jsem slyšel ve vysílání rozhlasu: „...já prožívám vánoční svátky *neskutečným* způsobem...“ a dále mediálně známý autor líčil podrobně, jakým způsobem ve skutečnosti vánoční svátky prožívá, neboli hovořil o *neskutečném skutečném* způsobu, tedy o *neskutečné skutečnosti!* # 11. 11. 2006 v populárně naučném pořadu se vyjádřil fyzik! : „...jsou *neskutečně* drahé...“. Ale ty ceny jsou přece skutečné, tedy jde o *neskutečné skutečné* ceny. # Dále již jen stručně cituji z rozhlasu: Obdobně 19. 12. 06: „...za *neskutečně* výhodnou cenu...“ # 14. 12. 06: „...*neskutečná* práce...“ - a uvádí se, že ta práce byla skutečně vykonána! # Dalšími četnými příklady již nechci čtenáře unavovat.

Podobná situace je často při používání slov *neuvěřitelný, nesrovnatelný, ...* a do jisté míry i u *nevyjádřitelný, nepochopitelný, neproveditelný, ...* ale i u *strašný, netvor, ...* [Hleďte další!] ! K některým z těchto slov se možná v budoucnu ještě vrátíme.

Dr. Milan Lustig

Naším čtenářům přejeme prožití adventního a vánočního času v pohodě, harmonii, i s tolik potřebným světlem v duších a stálým úsměvem na lících.